

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Driemaandelijkse uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 20ste jaargang # 77 | mei-juni-juli 2024

**LES
LIAISONS
DÉSIREUSES**

Coverbeeld: Frieke Janssens - www.frieke.com

Beste Vriend,

Zoals je als liefhebber weet, bouwde het kasteel het voorbije decennium aan een mooie reputatie op het vlak van tentoonstellingen. Historische onderwerpen, zoals de familie d'Ursel, de artistieke hertoginnen, de architect van het kasteel of de verdwenen stadsresidentie, wisselden af met spraakmakende tentoonstellingen die oud en nieuw combineerden en confronteerden. Dat begon in 2015 met *SWEET 18. Hedendaagse kunst, mode en design geïnspireerd door de 18de eeuw*. In 2017 volgde *The Beauty of the Beast. Dierenkunst van oude en nieuwe meesters* en in 2022 *PRINT&PAINT. 350 jaar bloemen op katoen*.

Wij zijn trots te kunnen aankondigen dat er binnenkort een nieuwe parel aan de kroon volgt: *Les Liaisons Désireuses. Over lust, verleiding en verlangen*. Eeuwenlang laten kunstenaars zich al inspireren door het thema van de erotiek. Op de drie verdiepingen van het kasteel ontdek je erotische objecten en schilderijen uit de 18de en 19de eeuw. Dit keer ligt de focus echter op hedendaagse kunst. Tientallen kunstenaars uit binnen- en buitenland brengen een verrassende, veelzijdige blik op het eeuwenoude thema: van fotografie, video en textiel tot collage-, schilder- en beeldhouwkunst. Noteer deze prikkelende date nu al in je agenda!

Namens de deputatie,
MIREILLE COLSON
 bevoegd voor toerisme, recreatie- en groendomeinen

COLOFON Kasteel d'Ursel
 Wolfgang d'Urselstraat 9
 2880 Hingene
 www.kasteeldursel.be
 T 03 820 60 10
 info@kasteeldursel.be
 IBAN BE54091018504797
 BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:

Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
 Luk Lemmens,
 Kathleen Helsen,
 Jan De Haes &
 Mireille Colson, leden
 en Maarten Puls, provinciegriffier

Jaargang 20, nummer 77,
 mei-juni-juli 2024

Redactie: Koen De Vlieger-De Wilde en Veerle Moens met medewerking van Marcel De Cock, Carlo Siau, Heleen Van Aken & Wendy Wiertz

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Albe De Coker

Oplage: 5.500 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier met FSC®-certificaat en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL
MAGAZINE

Blijf op de hoogte

Neem een gratis abonnement op dit Magazine via info@kasteeldursel.be of schrijf je in voor onze digitale nieuwsbrief via www.kasteeldursel.be. Zo krijg je automatisch de digitale versie van dit Magazine. Op onze website vind je ook alle Magazines die sinds 2005 zijn verschenen.

Kasteelheer voor één dag

Huur het kasteel en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Tarieven en voorwaarden vind je op www.kasteeldursel.be.

Steun het kasteel

Wil je helpen bij de verdere verfraaiing, de inrichting en het onderhoud van het kasteel en het park? Stort dan jouw gift op rekening BE54 0910 1850 4797 (BIC: GKCCBEBB) van kasteel d'Ursel met als mededeling 'Gift'.

Sinds 1 juni 2023 zijn giften aan het kasteel helaas niet meer fiscaal aftrekbaar. Alvast hartelijk dank!

Dimitris Kritikis, winnaar van de Primavera Pianistica Competition 2024 ter nagedachtenis van initiatiefnemer Aquiles Delle Vigne

La Primavera Pianistica

In de lente ontvingen we voor de twaalfde keer de internationale masterclass La Primavera Pianistica. Na het overlijden van stichter Aquiles Delle Vigne in 2022 namen zijn weduwe Chantal en professor Agathe Leimoni de organisatie in handen. Met succes, want we mochten acht professoren en meer dan zestig studenten ontvangen uit Argentinië, België, Bulgarije, Canada, China, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Italië, Noorwegen, Oekraïne, Spanje, Taiwan en Zuid-Korea. Ook dit jaar was er een wedstrijd aan gekoppeld. De Primavera Pianistica Competition werd gewonnen door de 15-jarige Dimitris Kritikos uit Griekenland. De tweede prijs ging ex aequo naar Cristina Aracil Almarcha (Spanje, 18 jaar) en Catherine Ma (Canada, 25 jaar). Hector Serafin Kraggerud (Noorwegen, 14 jaar) behaalde de derde prijs. De jury, samengesteld uit de lesgevende maestro's, koos unaniem voor Dimitris Kritikos. Hij begon piano te spelen op zesjarige leeftijd. Momenteel studeert hij aan het Hellenic Conservatory in Athene en aan de Schola Cantorum in Parijs.

Ondanks zijn jonge leeftijd won hij al verschillende prijzen in internationale competities. 'Dimitris Kritikos was de enige deelnemer waarover alle professoren lovend waren', zegt Agathe Leimoni. 'Hij koos voor een moeilijk repertoire, maar de jury was onder de indruk van

zijn grote technische capaciteiten en zijn souplesse. Dat bleek vooral bij het spelen van de verplichte *Étude*: als je dit goed kan spelen, dan laat je echt zien wat je in je mars hebt. Daarnaast loofde de jury ook zijn algemene houding die toont dat hij bijzonder veelbelovend is als artiest.' Op uitnodiging van Cultuurcentrum Ter Dilft geeft Dimitris Kritikos volgend seizoen alvast een recital in het kasteel.

Water in de kelder

Elke zomer kampt het kasteeldomein met watertekort. Het water in heel wat grachten, poelen en vijvers staat dan laag of ze vallen zelfs helemaal droog. Tijdens de winter proberen we daarom zoveel mogelijk hemelwater bij te houden en te bufferen. Door de bijzondere natte winter en lente ging dat dit jaar echter iets vlotter dan verwacht. In het park kunnen tijdelijke overstromingen niet veel kwaad, maar ook het waterpeil van de kasteelvijver steeg en bleef stijgen tot op het punt dat het langs allerlei gaten en kieren binnensijpde in de kelder. Al gauw stond de bakstenen vloer meerdere centimeters onder water. We pompten het weg, maar het bleef dweilen met de kraan open. Om het niveau van de vijver te verlagen, pompten we ook water naar de naastgelegen walgracht, maar ook dat zette geen zoden aan de dijk. Toen vervolgens de weersvoorspellingen voor april regenachtig bleven, was het

tijd voor een drastische oplossing. Een landmeter bepaalde het peil waarbij er geen water meer binnenkwam in het kasteel en tekende dat niveau af op de betonnen stuw op het einde van de grote walgracht. Via vijf grote boorgaten kon het water wegstromen en verlaagde het peil zienderogen. Na enkele dagen was het genoeg gezakt om de verbindingsbuizen tussen de kasteelvijver en de walgrachten open te maken. Opmerkelijk genoeg stond de vijver immers nog vijftien centimeter lager dan de andere waterpartijen. Uiteindelijk konden we in de kelder (pompen en) dweilen met de kraan toe.

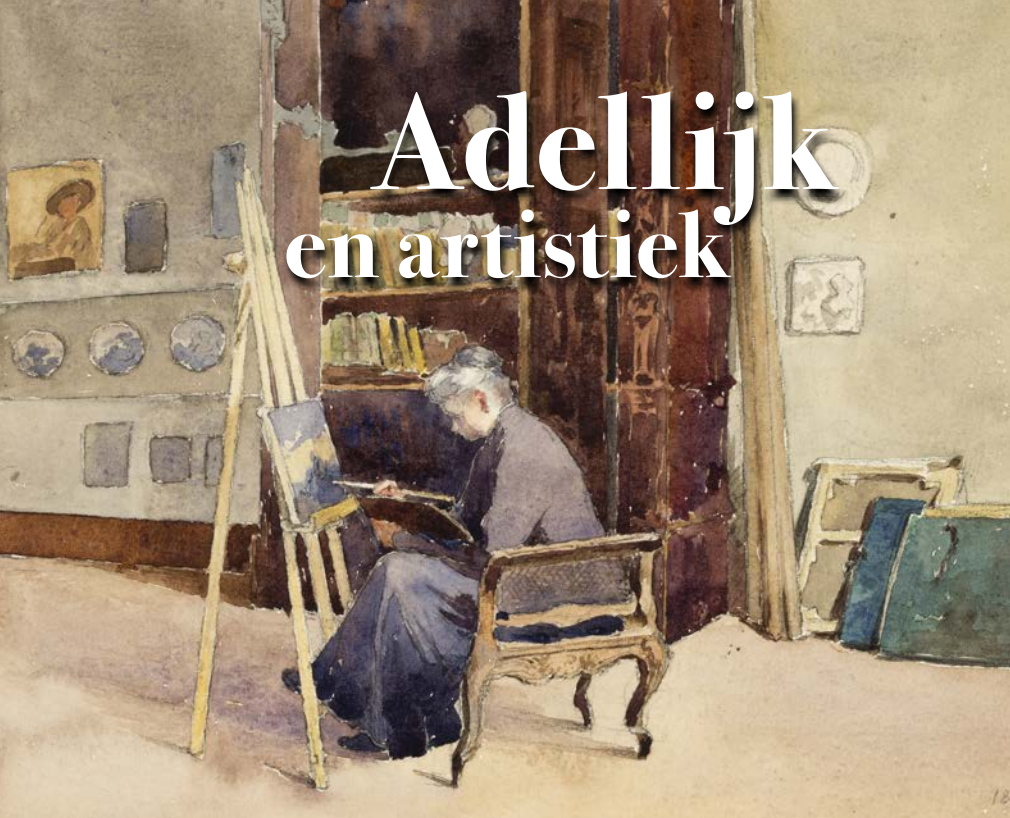
Ook in Hingene moeten we rekening houden met de klimaatverandering en de extremen die dat met zich meebrengt: droogte in de zomer en overstromingen in de winter. Met grote en kleine ingrepen zullen we de komende jaren het kasteeldomein verder aanpassen, zodat er 's zomers zo lang mogelijk water in de grachten blijft en in de winter de kelder droog blijft.

Zomerbar

Van juni tot en met september ben je opnieuw van harte welkom in de zomerbar. Kom napraten over *Les Liaisons Désireuses*, uitrusten van een wandeling of gewoon genieten met zicht op het kasteel. Meer info volgt binnenkort!

Adellijk en artistiek

Riri d'Ursel, gravin de Boissieu, *Schillerende vrouw in atelier*, 18 september 1917 • Privéverzameling - foto's: © Stefan Dewickere

*In 2012 wijdde Wendy Wiertz haar masterproef in de kunstgeschiedenis aan het oeuvre van Antonine de Mun, zesde hertogin d'Ursel (1849–1931) en haar dochter Henriëtte, alias Riri (1875–1934). Een jaar later was ze curator van onze tentoonstelling **Vrouwen met stijl en in 2018 voltooide ze haar doctoraat over adellijke amateurkunstenaresen in België. Dat onderzoek verscheen onlangs in boekvorm.***

In de 19de eeuw ging een negatief imago aan de amateurkunsten kleven. Die raakten geassocieerd met de vrijetijdsbesteding van vrouwen, met huiselijkheid en met lage kwaliteit. Aan de hand van meer dan tweehonderd adellijke amateurkunstenaresen in België tussen 1815 en 1914 werd dit enge perspectief verruimd. Documenten, objecten en verhalen uit vooral privéarchieven en -verzamelingen

boden een intieme blik op de leefwereld en artistieke activiteiten van deze vrouwen. Daardoor werd duidelijk dat voor hen de amateurkunsten juist een krachtig instrument waren om de eigen identiteit vorm te geven, om een plaats in een sociaal-cultureel netwerk te verwerven en om tastbare herinneringen na te laten.

Een artistieke opvoeding

Een artistieke opvoeding was een must voor meisjes uit de adel, het koningshuis en de hoge burgerij. De meisjes leerden de kunsten als autodidact via handboeken en via tips uit magazines. De zussen Hélène (1860–1935) en Renée (1861–1917) Snoy tekenden zorgvuldig oude meesterwerken over, die voor beginnelingen als zichzelf waren vereenvoudigd. Toch kregen ze waarschijnlijk ook adviezen van kunstzinnige familieleden, een gouvernante of een privéleraar. Dat gebeurde bij de zussen Emilie (1826–1894) en Marie (1827–1869) van Outryve d'Ydewalle. Zij leerden borduren van hun moeder of gouvernante en tekenen van hun tekenleraar Naert. Daarna namen ze extra lessen, toen ze leerlingen waren in damespensionaten in Brugge en Brussel.

Na onderwijs thuis en in het pensionaat stopte de artistieke opvoeding voor het overgrote deel van de vrouwen, maar de meest getalenteerde en gedrevene onder hen volgden nog lessen bij beroepskunstenaars. Meestal kozen ze voor lokale kunstenaars waarvan hun vader en/of moeder mecenas was of waar al andere adellijke vrouwen naartoe gingen. Aan het einde van de 19de eeuw was het damesatelier van Ernest Blanc-Garin (1843–1916) in Sint-Joost-ten-Node erg geliefd bij adellijke vrouwen. Bij hem konden ze leren tekenen, aquarelleren en schilderen, maar evengoed was het een plek waar ze familie- en vriendschapsbanden versterkten.

In diezelfde periode openden de academies hun deuren voor vrouwen. Deze instituten leidden vooral toekomstige beroepskunstenaars op, maar dat schrok niet alle adellijke vrouwen af. De zussen Elise (1870–1952) en Delphine (1873–1915) Horion volgden zeven jaar lang les aan de prestigieuze *Académie des Beaux-Arts* in Brussel. Hoewel er weinig sporen van een kunstenaarsloopbaan zijn, liet de laatste bij haar trouwdag in 1909 registreren dat zij 'artiste-peintre' was.

Veelzijdigheid of specialisatie?

Een cultureel ontwikkelde jongedame zou een betere echtgenote en moeder zijn. Door onder meer te tekenen, aquarelleren en borduren, zouden jonge vrouwen van stand hun kansen op de huwelijksmarkt vergroten. Toch moesten ze er niet in uitblinken. Veelzijdigheid leek dus het streven, maar dat ging niet altijd op. Afhankelijk van hun talenten, het gebruiksgemak van materialen en de populariteit van een kunsttak, specialiseerden adellijke vrouwen zich. Gravin Jeanne de Villermont (1850–1926) leerde net als haar zussen tekenen en schilderen, maar zag dat ze minder snel vooruitgang boekte als hen. Daarom legde ze zich toe op borduren, iets wat ze wel goed kon en waar ze plezier in had. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw nam het aantal adellijke vrouwen dat schilderde, sterk toe. Door de uitvinding van de olieverftube hoefde de verf niet meer gewreven te

Antonine de Mun, hertogin d'Ursel, Joseph hertog d'Ursel, Riri d'Ursel, gravin de Boissieu, Antoine Bourlard en Cécile Douard, *Beschielderd kamerscherm met het schildersatelier van Antonine, de oprijlaan, de vestibule, de grote salon en de voorgevel van het kasteel en een zicht op de Schelde, 1885-1911* Hingene, Kasteel d'Ursel

worden, maar kon de gewenste kleur heel makkelijk in de winkel worden gekocht. Tegelijk bepaalden modes het aantal beoefenaarsters. Zo was het beschilderen van porselein erg populair rond 1850.

In het salon, het atelier en de buitenlucht

Traditioneel was het salon de plek bij uitstek waar adellijke vrouwen tekenden, aquarelleerden en borduurden. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw steeg het aantal vrouwen met een eigen atelier. Dat had voornamelijk te maken met de toename van schilderesen: voor olieverfschilderijen was er meer en vooral groter materiaal nodig, zoals een schildersezel en -stok, penselen en een palet. Ook hadden de werken een langere droogtijd en bleef er een verflucht hangen. Het waren allemaal redenen om naar een aparte ruimte te verhuizen.

Adellijke vrouwen gebruikten het atelier op verschillende manieren. Antonine de Mun, hertogin d'Ursel (1849-1931) kreeg een nieuwgebouwd atelier in het kasteelpark van Hingene. Ze troonde er iedere bezoeker naartoe, want voor haar was het gebouw een statussymbool. De meeste andere vrouwen zagen hun studio als een verlengde van het salon, waar ze samen met familieleden en bezoekers de kunsten beoefenden. Een laatste groep bandte iedereen. Voor hen was hun atelier een 'werkruimte', waar ze zich terugtrokken om zich over te geven aan hun passie.

Maar adellijke vrouwen bleven niet in hun salon en atelier. Voorheen hadden ze hun eigen tuin, het kasteelpark of het panorama tijdens een reis al vastgelegd, maar in navolging van de schilders van de School van Barbizon en de impressionisten trokken ze eropuit. Aan het begin van de 20ste eeuw capteerde Caroline de la Riva-Agüero, barones Stiénon du Pré (1883-1979) de werken aan de Noord-Zuidverbinding in Brussel, terwijl de gravin van Vlaanderen (1845-1912) – oftewel de moeder van koning Albert I – zich niet door de gietende regen liet tegenhouden om buiten te schilderen. Als fervent landschapsschilderes kende ze bovendien alle truken. Zo vertrouwde ze een vriendin toe: 'Ik rook vaak als ik urenlang de natuur in het bos schilder [...], het zou de goede zielen van deze bekrompen tijd choqueren, niet wetende dat het een truc is die schilders toepassen om insecten weg te houden van hun doek!'

Tentoonstellen op fancy-fairs en Salons

De adellijke vrouwen toonden hun eigengemaakte stukken thuis aan familie en vrienden, maar konden ze ook laten zien op fancy-fairs en Salons. Op fancy-fairs stelden vooral leden van de adel, het koningshuis en de hoge burgerij tentoon. Officieel was er geen selectie, maar deelnemers werden gerekruteerd onder familie en bekenden. Voor de betrokkenen was er sociaal kapitaal te winnen. Zien en gezien worden, hetzij persoonlijk of via de tentoongestelde objecten, was de sleutel tot succes. Het was iets dat Antonine de Mun, hertogin d'Ursel goed had begrepen.

Op Salons stelden vooral beroepskunstenaars en -kunstenaressen hun werken tentoon, na selectie door een jury. Adellijke vrouwen deden dat nauwelijks, maar Gabrielle Stas de Richelle, barones della Faille d'Huyssse (1863-1926) en Lucie de Rothschild, barones Lambert (1863-1916) waren twee van de uitzonderingen. Ze namen respectievelijk tien en negen keer deel.

Een identiteit als kunstenaressen

Er zijn nauwelijks beroepskunstenaressen met een adellijke achtergrond. Voor België was barones Alix d'Anethan (1848-1921) de enige in de 19de eeuw. Maar dat betekende niet dat anderen zich niet als kunstenaressen identificeerden of zich zo afbeeldden. Wel bleven ze binnen de grenzen van het toelaatbare. Sophie von Auersperg, prinses van Arenberg (1811-1901) beeldde zichzelf steeds al tekenend of aquarellerend af, terwijl ze omringd was door haar familie. Bovendien leek ze bescheiden door haar blik steeds op haar werk te houden. Maar, hoewel ze aan de gedragsregels van haar tijd voldeed, was zij wel diegene die bepaalde wie, waar en op welke manier werd vereeuwigd. Jeanne Steenhault de Waerbeek, gravin Visart de Bocarmé (1872-1947) portretteerde zichzelf daarentegen als een echte kunstenaar. Telkens keek ze zelfbewust de toeschouwer aan, terwijl ze een palet met olieverf en penselen vasthield.

Een dierbare herinnering

Het overgrote deel van de objecten die adellijke vrouwen vervaardigden, waren voor henzelf of hun interieur bestemd, of dienden als geschenk voor anderen. Adellijke vrouwen waren er zich zeer bewust van hoe ze met de pen, naald, kwast, beitel en het fototoestel tastbare herinneringen creëerden. Hoewel ze er rekening mee hielden dat hun eigen creaties verloren zouden gaan, hoopten ze dat hun eigengemaakte stukken zouden dienen als een dierbare herinnering aan henzelf, als adellijke én artistieke dames. ■

WENDY WIERTZ
Universiteit Utrecht

Amateurkunstenaressen met blauw bloed in België (1815-1914) is momenteel online en in de boekhandel verkrijgbaar.

© Juri Hensch

Cultuurcentrum Ter Dilft is al enkele jaren partner van Supernova, een kamermuziekwedstrijd die jonge artiesten naamsbekendheid en speelkansen biedt. Trio Malatya is een van de Supernova's van 2023. Dat is straf, want het ensemble was toen slechts een jaar oud.

Het verhaal van Trio Malatya begint in Waterloo. Klarinettist Yassine Posman en cellist Jacob Van Durme ontmoeten elkaar tijdens een masterclass in het kader van Musica Mundi. Yassine stelde voor om nadien een concert te spelen met zijn tweelingbroer Taha. Tot hun verbazing woonden Jacob en de broers Posman op een boogscheut van elkaar in Gent. Dat maakte repetities organiseren een stuk makkelijker! Het eerste concert van het trio was ter gelegenheid van het kamermuziekfestival Arte Amanti. Dan

Kamermuziek maakt van ons betere muzikanten

kwamen de examens aan de Koninklijke Conservatoria van Gent en Brussel. En daarna de wedstrijden. 'Dat was eerder een test dan een doel op zich', vertelt pianist Taha Posman. 'We waren veel jonger dan de andere kandidaten. We wilden als groep strak staan, ons focussen op de muziek. En dan haal je de finale van de Big Little Music Competition in De Bijloke en word je laureaat van Supernova. We wisten niet wat ons overkwam!'

Wat hebben deze muziekwedstrijden voor jullie betekend?

'Supernova zorgde voor een sneeuwbal-effect aan concertaanvragen. Vlak na de wedstrijd speelden we een concert in het Muziekinstrumentenmuseum van

Brussel. Dankzij mijn kamermuziekdocent Thomas Dieltjens konden we met Helmut Lachenmann aan zijn klarinettrio *Allegro Sostenuto* werken, een van zijn belangrijkste stukken kamermuziek. Ondertussen hebben we deelgenomen aan masterclasses tijdens het Schiermonnikoog Festival en volgend seizoen spelen we een eerste concert in Nederland. Het doet ons wat, wanneer je plotseling veel aandacht en kansen krijgt. Het stopt niet, en zowel Yassine, Jacob als ik moeten nog onze studies afronden! Nu zitten we in een tussenfase. We vragen ons regelmatig af: op welke muur zullen we keihard botsen? We gaan door en als we die muur tegenkomen, dan is het antwoord eenvoudig: we moeten nog harder werken.'

Hoe zou je het trio omschrijven?

‘Trio Malatya bestaat uit drie verschillende muzikanten met evenveel verschillende interesses. Onze kracht is dat we geïnteresseerd zijn in elkaars visies. Tijdens repetities bijvoorbeeld is ieder van ons geneigd om op andere zaken te letten, waardoor we uiteindelijk met alles rekening hebben gehouden. Binnen sommige kamermuziekensembles heerst het gevoel dat je niet op elkaars ego mag trappen. Dat doen wij wel. Wij gaan net tegen elkaar in, op een directe en haast puberale manier’ (lacht).

Het concertprogramma van Malatya Trio weerspiegelt het ensemble

‘We begonnen het trio in de eerste plaats om repertoire voor onze bezetting te verkennen. Maar ook om via kamermuziek betere muzikanten te worden. Zo hebben we beslist om alles te spelen. Echt alles! Van klassiek, romantisch, jazz tot hedendaagse muziek. De rolverdeling bij een klarinettrio is veel minder strikt dan bij een pianotrio. Het register van de klarinet en van de cello overlappen elkaar. Daardoor vloeien de rollen in elkaar over. Zowel de klarinet, de cello als de piano kunnen afwisselend solist, kamermuzikant of begeleider zijn. Voor een klarinettrio zijn er dus weinig conventies. Dat geeft componisten enorm veel vrijheid.

Klarinettrio opus 3 van Alexander Zemlinsky (1871–1942)

‘Dit eigenzinnige werk van Zemlinsky is bekend onder klarinetten. In de muziek hoor je een soort romantische conversatie. We komen samen als drie solisten die met elkaar in onmin geraken. De piano klinkt als een orkest. De cello en klarinet nemen het muzikale materiaal over en zo wedijveren de instrumenten. Om de haverklap onderbreek je iemand. Of is het duidelijk dat een instrument op de voorgrond komt. Of je luistert net naar drie solisten tegelijk. Het probleem bij deze Zemlinsky is dat het manuscript nooit teruggevonden is. In het voorwoord van onze uitgave staat dat ondanks de vele correcties er nog steeds veel contradicties in de partituur

staan. Het is dus niet voldoende om de muziek gewoonweg te spelen. We moeten zelf een beetje voor componist spelen en muzikale keuzes maken.’

Gassenhauer-trio opus 11 van Ludwig van Beethoven (1770–1827)

De bijnaam van dit klarinettrio betekent letterlijk ‘een straatdeuntje’. Het wijsje duikt pas op in het laatste deel. Het thema is losjes gebaseerd op *Pria ch’io l’impegno* uit de opera *L’Amor Marinaro* van Joseph Weigl, een oudere tijdgenoot van Beethoven. ‘In het Gassenhauer-trio hebben de cello en de klarinet een meer sobere rol. Alles zit in de piano vervat. Ik speel makkelijk negentig procent van de noten of het muzikale materiaal’ (lacht).

Though Daedalus Reached van Pawel Mykietyn (1971)

Though Daedalus Reached van de Poolse componist Pawel Mykietyn is een eigen vondst. Taha ontdekte het na een les kamermuziek. Hij bleef in de ruimte om een ander klarinettrio te volgen. Drie Poolse muzikanten speelden iets wat hij nog nooit had gehoord.

‘Het is een fenomenaal en theateraal stuk. In Polen is Mykietyn bekend. Bij ons kent niemand hem. Ooit willen we contact met hem opnemen. We denken eerlijk gezegd dat het een vreemde man is. Als ik het goed heb, maakt hij nu vooral techno (lacht). De partituur kochten we op een verdachte Poolse website. We konden ook enkel met zloty betalen. Best onbetrouwbaar. Het heeft even geduurd voor de partituur in onze postbus stak, maar het was al dat wachten waard. Na wat onderzoekswerk was het ons duidelijk dat het een muzikale vertaling is van *De val van Icarus*, een bekend schilderij van Pieter Bruegel de Oude. Het begin en het einde zijn zeer repetitief, alsof Mykietyn inzoomt op de boeren die aan het ploegen zijn. Het midden deel verklankt de mythe over het pijnlijke verhaal van de Atheense kunstenaar en architect Daedalus en zijn zoon Icarus. Daedalus wil Kreta ontvluchten met zelfgemaakte vleugels. Bij hun

eerste vlucht wil de jonge, naïeve Icarus hoger en hoger vliegen. Maar de warmte van de zon doet de was tussen de vleugels smelten. Het jongetje stort neer en verdrinkt in zee. De val en het gespartel van Icarus hoor je in de muziek, met heel veel glissando’s. Het einde is ook sterk. De cello krijgt een tokkelende passage, alsof je op een oud-Griekse lier zou spelen.’

Friday Night in August van Daniel Schnyder (1961)

Voor nieuw repertoire laat trio Malatya zich graag inspireren door het cd-project *The Clarinet Trio Anthology* van het label DECCA. Een van de korte impressionante stukken op dat album is *Friday Night in August* van de Zwitsers-Amerikaanse componist Daniel Schnyder. ‘We kenden het stuk al een tijdje. Het stond op onze bucketlist, maar we vonden nooit de tijd om het te studeren. In februari speelden we op Festival Kortrijk. De concertorganisator vroeg ons om iets ‘heftigs’. Het was een uitgelezen kans om dat stuk van Schnyder te programmeren. Het is relatief kort, een achttal minuten, maar de klankkleuren gaan alle kanten op. Het zweeft tussen klassieke muziek uit de 20ste eeuw, jazz en Latijns-Amerikaanse dansen. Het toont de klankmogelijkheden van een klarinettrio op een goede manier. Van begin tot einde straalt *Friday Night in August* pure energie uit.’ ■

CARLO SIAU

CONCERT MET TRIO MALATYA

Zondag 16 juni 2024

van 11 tot 12.15 uur

17 euro en kortingstarieven (aperitief inbegrepen)

Yassine Posman (klarinet)

Jacob Van Durme (cello)

Taha Posman (piano)

Info en reservatie

CC Ter Dilt | 03 890 69 30 | www.terdilt.be

EMOTIES als jongleermateriaal

© Willem Rogiers

Eind juni rijst de tent van Circus Ronaldo nog een keer op naast het kasteel. Vader Danny en zoon Pepijn brengen er de voorstelling Sono Io?. We gingen met hen in gesprek over nostalgie, familie en tradities.

De meeste producties scheppen hun wereld op een podium, maar jullie nemen telkens jullie hele wereld mee op tour. Zorgt dat voor een ander gevoel?

Danny: 'Alles wat tijdelijk is, heeft meer magie, net zoals een regenboog: het is geen groot wonder op zich, maar de magie zit erin dat je snel naar buiten moet als je hem wilt zien. En dat is hetzelfde met een circustent. Nu staat ze er, maar volgende week is ze weg. Dat is een vorm van magie die je in een theaterzaal iets minder hebt.'

Geven de tent en woonwagens jullie een thuisgevoel??

Pepijn: 'Dankzij de tent zijn we inderdaad overal wel een beetje thuis. Alleen staat die thuis dan de ene keer hier, de

volgende keer in Bornem en de week erna dan misschien in pakweg Ekeren. Dat is wel een fijn gevoel.'

Danny: 'Wij hebben echt twee verschillende levens: op tournee en daarbuiten. Een leven op tournee heeft heel veel structuur: de uren van de voorstelling bepalen onze agenda en de rest van onze levens weven we errond. Maar wanneer ik intens lang getoerd heb, dan kan ik wel twee weken echt gedesorïenteerd zijn als ik terug thuis ben. Je terug organiseren is moeilijk als je lang in een flow hebt gezeten en constant liefde hebt gedeeld met je publiek ...'

Pepijn: 'Maar ik denk dat die afstand soms wel goed is om het te blijven appreciëren,

want hoe meer je op tour bent, hoe meer je de magie vergeet. Om te kunnen verlangen naar het circus, helpt het dus wel om soms eens te vertrekken.'

Zijn jullie familiemensen?

Danny: 'Wij hebben wel een hechte band, dat zeker. Ook door veel samen te spelen. Als je al generaties lang theater en circus maakt, is dat op zich al een overwinning. Onze kunstvorm verbindt ons ook.'

Hoe belangrijk is traditie in die kunstvorm? Voelden jullie de druk om in de voetsporen te treden van vorige generaties?

Pepijn: 'Als je elke avond op een podium kan gaan kijken naar je papa, je nonkel, je oma en opa, dan geeft dat gewoon zin om

zelf ook te spelen. Ik heb mij nooit echt afgevraagd wat ik zou gaan doen, maar vooral: hoe ga ik het doen?’

Danny: ‘Toen ik begon in de jaren 1980 was het een bizarre tijd in de wereld van het circus. Er bestond heel veel commercialisering. Mijn broer en ik gingen op zoek naar de meest pure vorm van onze liefde voor circus. En dat zijn we blijven doen. Want circus doe je niet omdat je een jaar of tien geleden hebt gekozen om het te doen. Voor die pure liefde voor het vak is het belangrijk om keer op keer te onderzoeken waarom je er vandaag steeds opnieuw voor kiest. Anders ga je snel voorstellingen maken die niet meer werken.’

Kan traditie ook vernieuwing in de weg staan?

Danny: ‘Als mensen vasthouden aan een traditie uit angst voor wat er anders gaat gebeuren, dan is die traditie geen mooi gegeven. Bij Ronaldo nemen we alle generaties voor ons mee. Die zitten allemaal ergens in alles wat we doen. Hoe Pepijn en ik *Sono Io?* spelen, is vernieuwend binnen de circuswereld. Het heeft niet de vaart die mensen bij circusspektakels gewoon zijn. En toch zit daar elke avond opnieuw die traditie van de *commedia dell'arte* in. Die sluipt erin zonder dat we er veel voor moeten doen, gewoon omdat het verweven zit in ons DNA.’

Zijn commedia dell'arte en melancholie onlosmakelijk verbonden?

Danny: ‘Ja, die hangen wel vaak samen. Maar melancholie heeft vaker te maken met herkenning. Wanneer je iemand ziet die het moeilijk heeft om iets te verwerken, herken je dat omdat je ooit hetzelfde meemaakte. Daarom laat je al eens een traan. Dat is geen verdriet, maar melancholie. En melancholie is voor mij soms een vorm van troost: zien dat ik niet de enige ben die ergens doorgaat. In *Sono Io?* zit de vaderfiguur heel erg vast in een verleden dat er niet meer is. In onze voorstelling is dat een mooi gegeven, maar ik zie ook mensen in het echt die daar onder

lijden en echt willen vasthouden aan hoe het vroeger was. Maar dat vind ik zelf geen interessant gevoel.’

Pepijn: ‘Een voorstelling kan wel blijven evolueren omdat de wereld gewoon blijft draaien en omdat we er misschien morgen weer anders naar kijken dan vandaag. Dat is het mooie. Je neemt altijd mee wat er rond je gebeurt en zo ontstaan er constant nieuwe dingen.’

Is de wereld leuker in de tent of erbuiten?

Danny: ‘In feite lijkt een voorstelling gewoon ongelooflijk hard op het echte leven. Je moet uit jezelf kunnen stappen en naar jezelf kijken, je moet luisteren naar de andere, je moet checken of de andere nog mee is. Dat zijn allemaal dezelfde skills die je ook nodig hebt in het gewone leven. Als een mens te hard op zichzelf gefocust is, dan gaat het mis. Maar ook als je enkel met de andere bezig bent, dan is je leven gepasseerd zonder persoonlijkheid en met weinig betekenis.’

Pepijn: ‘Het is een fijn compliment als *Sono Io?* mensen heeft doen nadenken over hun eigen familie, hun eigen vader of zoon. Wij zetten kleine situaties in het daglicht: hoe zouden ze kunnen gaan? Hoe zouden ze moeten gaan? We puren die situaties zo uit dat je reacties van anderen misschien beter gaat snappen.’

Danny: ‘Als je naar een voorstelling gaat en je ziet daar mensen iets spelen wat, zoals Pepijn zegt, al een beetje uitgepuurd is, dan helpt dat om je binnen een situatie te oriënteren. Een voorstelling geeft zeker niet altijd antwoorden, maar vanuit het publiek zie je de situaties als derde persoon, dan herken je makkelijker dingen en dat helpt je oriënteren.’

Hoe graag zou je als vader hebben dat het leven voor Pepijn makkelijker is dan voor jou?

Danny: ‘Ik merk dat Pepijn nu al emotioneel dezelfde dingen kan opmerken als ik. Ook misschien omdat we allebei spelers zijn en allebei heel veel met emoties bezig

zijn. Emoties zijn een beetje ons jongleer-materiaal. Maar ik merk toch al dat hij daar een heel stuk verder in staat. Ik heb in bepaalde periodes echt afgezien, ik ben getormenteerd geraakt. En ik ben blij om te zien dat Pepijn dat voor zichzelf zo fel niet toelaat.’

Voel jij dat zelf ook zo aan, Pepijn?

Pepijn: ‘Toen ik afstudeerde en wou beginnen spelen, zijn we bijna meteen in corona beland. Dan was het heel moeilijk voor mij om mijn ei niet kwijt te kunnen. Maar toen was het papa die zei dat het wel op z'n pootjes ging vallen. Hij had vertrouwen. En wat hij van het leven leerde, neem je natuurlijk mee. Er is al van alles gebeurd – daar is die traditie weer – en ik mag daar gewoon mee van genieten.’

Zijn jullie bang dat het ooit stopt?

Danny: ‘Ik denk dat mijn vader wel intens met die vraag bezig was. Maar ik doe dat minder. Ik heb ook niet het gevoel dat het snel gaat stoppen. Ik denk dat het misschien te maken heeft met het kunnen aanvaarden dat alles heel vluchtig is. Zoals het circus toekomt en weer vertrekt, zo is ook de mensheid sterfelijk. Maar het maakt ons plezier nu niet minder groot en dat is het belangrijkste.’ ■

HELEEN VAN AKEN

Dit interview verscheen eerder in Ter Diltf Magazine (januari–juni 2024)

SONO IO?

CIRCUS RONALDO

Vrijdag 28 juni 2024 om 20 uur,
zaterdag 29 juni 2024 om 20 uur en
zondag 30 juni 2024 om 17 uur

Een samenwerking tussen CC Ter Diltf & CC Binder

Info en tickets

www.terdiltf.be | www.ccbinder.be

Les Liaisons Désireuses

Over lust verleiding en verlangen

Eeuwenlang laten kunstenaars zich al inspireren door het thema van de erotiek. Nu eens subtiel en sensueel, dan weer expliciet of obscene verbeelden ze het menselijk lichaam als lustobject of bron van genot.

Anale kralen en hoogrood aangelopen gezichten

De tentoonstelling start met de illustraties die **Marguerite Gérard** in 1796 maakte voor *Les Liaisons Dangereuses*, de Franse briefroman van **Pierre Choderlos de Laclos**. De plot draait om het manipulatieve en gevaarlijke spel van verleiding, bedrog en wraak, waarbij de hoofdpersonages anderen gebruiken in hun zoektocht naar macht en genot.

Verspreid over de drie verdiepingen van het kasteel ontdek je vervolgens enkele 18de- en 19de-eeuwse erotische objecten, tekeningen en schilderijen uit Belgische verzamelingen. Weinig mensen denken bij het victoriaanse tijdperk meteen aan sekspeeltjes. Toch bleven er heel wat voorbeelden van bewaard. Uit de collectie van de Phoebus Foundation komen twee ivoren fallussen die eufemistisch 'damesgezel' werden genoemd. In een verborgen schuifje zit een ketting met anale kralen. Twee erotische paneeltjes op ivoor tonen scènes waarin zowel mens als dier hun lusten botvieren. Twee snuifdozen van de Koning Boudewijnstichting zijn rijkelijk versierd met een galante en een vrijpostige scène.

Daphne van de Velde, *The Seducer* (2021) · Courtesy Black Swan Gallery & Daphne van de Velde

In zijn tekeningen brengt **Armand Rassenfosse** een ode aan de vrouw. Zijn nog bekendere vriend **Félicien Rops** ging een stapje verder en zocht naar de duistere kanten van het menselijk bestaan zonder enig taboe. Het KMSKA leent *Terugkeer na de wijnoogst* van **Auguste Levêque**. De ineengestremgelde naakten met hoogrood aangelopen gezichten geven zich over aan wellust.

Net als in onze vorige tentoonstellingen *SWEET 18. Hedendaagse kunst, mode en design geïnspireerd door de 18de eeuw*, *The Beauty of the Beast. Dierenkunst van oude en nieuwe meesters* en *PRINT&PAINT. 350 jaar bloemen op katoen* combineren en confronteren we oud en nieuw. Dit keer ligt de focus op hedendaagse kunst. Meer dan vijftig, vooral vrouwelijke kunstenaars uit binnen- en

buitenland brengen een verrassende, veelzijdige blik op het eeuwenoude thema: van fotografie, video en textiel tot collage-, schilder- en beeldhouwkunst.

Sterke vrouwen, mythen en verhalen

Een groot aantal kunstenaars liet zich inspireren door mythen en verhalen. Vooral het scheppingsverhaal wordt aan een feministische blik onderworpen. **Carmen De Vos** heeft schoon genoeg van een Eva die voor de eeuwigheid met alle erfzonden van de wereld beladen is. Daarom schiep ze in het kasteel *Adam & The Eves*, een speels en zwol verhaal van lust en zonde. **Shoshana Walfish** brengt met de schilderijen *Original Sin*, *Forbidden Fruit* en *Fool's Gold* een eco-feministische hervertelling van de verleiding van Eva, waarin er geen plaats is voor Adam. Haar werk is een kleurrijke ode aan de vrouwelijke liefde voor de natuur. Ze schiept een paradijs wars van milieuproblemen en patriarchale drijfveren.

Met haar kleurrijke, met de hand getufte tapijten en veel gevoel voor humor bekritiseert **Sam Druant** het Bijbelse verhaal van de zondeval. Volgens haar kreeg de vrouw meteen een valse start, omdat ze werd gemaakt uit de rib van de man. Al even kleurrijk en feministisch is het werk van **Denyse Willem**. Ze schiept denkbeeldige werelden waarin krachtige vrouwen domineren. Mannen ontbreken, krijgen een secundaire rol, of worden op groteske wijze door dieren vervangen. In *Ré-Création* is de vrouw bron van alle leven. Als een godin eist ze haar centrale rol op in de menselijke schepping.

In een alkoof schilderde **Virginie Broquet** *Eroticastle*, met erotische scènes in toile de Jouy-motief. Ze liet zich onder meer inspireren door de mythe van Leda en de zwaan. De billen van Joséphine de Beauharnais, de gemalin van Napoleon, krijgen de hoofdrol in twee werken van **Koen Broucke**. Over de magische kracht en de invloed van haar schoonheid op haar man is al heel wat gespeculeerd in de loop van de geschiedenis. Wat maakte Joséphine zo anders en wat precies ontberen dan die andere vrouwen?

Over licht en donker: het lichaam in kleur en vele tinten grijs

De schoonheid van de foto's van **Dirk Braeckman** schuilt in hun donkerte. Ze zijn vaak onscherp met zwart en grijs en alle nuances daar tussenin. Het vrouwenportret

Joëlle Dubois, *Couple at the Apple Hotel – Hong-Kong (2020)*
DISKUS collection

E.B. -L.Y. -96 verwijst naar het jaartal waarin het portret werd gemaakt, maar verder blijft het anoniem. **Robert Mapplethorpe** brengt studioportretten in zwart-wit. Ze brengen een ode aan het mannenlichaam, dat er nagenoeg perfect lijkt uit te zien.

Dat lijkt ook het geval te zijn bij de vrouwen op de diptieken van **Frédéric Fontenoye**. Ze zijn onder andere geïnspireerd op *L'Origine du monde* van Gustave Courbet, zoals het ooit bij Jacques Lacan ophing: verstoep achter een houten paneel. Het verlangen lijkt zich te nestelen achter een deur, gesymboliseerd door opendraaiende lijsten. **Bart Ramakers** verbeeldt in *UOMO I* en *II* hoe tederheid en verlangen ons als mensheid kunnen verrijken, ver buiten de traditionele grenzen van de romantische liefde. In *Post Tenebras Lux* toont **Ferran Sanchez Castillo** hoe we zonder zorgen andere lichamen kunnen omarmen of ermee versmelten. Hij schudt met dit kleur- en lichtrijke werk de eenzaamheid en de donkerte van de covidjaren van zich af.

No babes

De kleurrijke reeks *Together* van de Britse portretfotografe **Anne-Sophie Guillet** stemt tot nadenken. Ze daagt de kijker uit om traditionele denkpatronen over relaties, intimiteit en liefde in vraag te stellen. Zo

brengt ze een tedere ode aan de diversiteit. Wat betekent het om samen te zijn in een wereld waarin stereotypes en klassieke verwachtingen de boventoon voeren? Ook **Jana Gunstheimer** vraagt zich in haar tekening af of het vergelijken van lichamen ongelukkig maakt. Ze in deze context stellen, is ze ook beantwoorden. Schoonheidsidealen zijn tijdsgebonden en zelden persoonlijk te bereiken. Vanuit haar ervaring als model en assistente voor de beste fotografen weet ook **Eva Rossie** hoe het voelt om zich te onderwerpen aan de blik van de fotograaf. Voor haar lens laat Eva iedereen zich sensueel en begeerd voelen, ongeacht geslacht, leeftijd of schoonheidsvoorschriften.

In de gedurfde kleurrijke schilderijen en zwart-witte inkttekeningen van **Joëlle Dubois** staat de rol van sociale media in de levens van voornamelijk vrouwelijke gebruikers centraal. We zien hen in de context van hun eigen huis en dagelijkse routines, vaak halfnaakt, met ongeschoren benen en in onflatteuze poses: een groot contrast met de gelikte ideaalwereld die ze online tegenkomen.

Morgane Gielen is medeoprichtster van het collectief *No Babes*, dat met tentoonstellingen, een podcast, video's en fotoshoots een stem geeft aan mensen die niet aan de ideaalbeelden voldoen. Ze selecteerde

twee foto's uit *Liefdevolle lijven*, een project waarin ze een authentieke, positieve en oprechte inkijk geeft in het intieme leven van mensen met beperkingen. Uit de reeks *Lightness* selecteerde **Frieke Janssens** speelse scènes met Rubensiaanse, voluptueuze en lieflijke modellen. Met een indrukwekkende plafondschildering in de stijl van het rococo nodigt ze je uit om zelf in de spiegel te kijken.

Ook het *Sneeuwitje* van **Isabella Theys** bekijkt zichzelf in de spiegel. Het werk staat symbool voor lust, verleiding en verlangen van het ouder wordende, haperende lichaam. Het is een oproep om de jeugdcultus en de erotische associaties bij de eeuwig jonge sprookjesprinsessen te overstijgen.

Door het werk te confronteren met de etsen uit de serie *Les 347* van **Pablo Picasso** roepen we nog een actuele vraag op. Kan je het persoonlijke, omstreden leven van de kunstenaar en zijn houding tegenover vrouwen loskoppelen van zijn waarde als kunstenaar? De etsen uit de serie *Les 347* zijn ondeugende en humoristische werken die verschillende van Picasso's thema's verkennen, zoals het circus, de stierengevechten, het theater en het vrouwelijk naakt.

Lichaamssporen

Liliane Vertessen is een van de eerste Belgische kunstenaars die het eigen lichaam als artistiek medium gebruikt. Ze voert zichzelf op in verschillende decors, in verschillende rollen. De zelfportretten in zwart-wit zijn vaak erotisch geladen en stralen een kitscherige wereld van glitter en schijn uit. In *Wild Pair* verschijnt ze op de achterwand van een groot bed, overtrokken in glimmend zwart similileder. Ook **Femke Gerestein** stelt in haar werk haar eigen lichaam centraal. Ze maakt haar gedetailleerde, vaak grootschalige tekeningen door te vallen, springen of rollen op het doek. In *Droom* presenteert ze haar lichaam als bron van genot, maar dan in de eerste plaats voor haarzelf.

Met een achtergrond in hedendaagse dans gebruikt **Daphne van de Velde** haar lichaam om te onderzoeken hoe je omgaat met angst voor het eigen verlangen en afwijzing. Haar werk is autobiografisch. Door de gecompliceerde relatie met haar vader, van wie ze al op jonge leeftijd vervreemd raakte, zijn verlangen en bedreiging een steeds terugkerend motief. De video-installatie *Room* is

een registratie van een urenlange ononderbroken performance van drie dicht tegen elkaar aanliggende gefragmenteerde lichamen, die in een kweekbak lijken te wachten op nieuw leven. Al even persoonlijk is het werk van **Nina Van Denbempt**. Haar schilderij *I AM SO ORDINARY* draagt de sporen van drie traumatische abortussen en het seksueel misbruik door een ex-partner. Aantekeningen uit haar dagboek onthullen een sombere waarheid, die ze verpakt in een zweem van pastel.

In *The Brazilian hairdresser* straalt het lichaam van de halfnaakte **HJM van Gasteren** verleiding uit. De aandacht wordt gevestigd op iets wat er niet is: schaamhaar. Wil de fotografe ons doen nadenken over onze perceptie van schoonheid en het ideaalbeeld van het vrouwelijk lichaam? Of stelt ze haar eigen conformering aan opgedrongen idealen in vraag? Haar werk is een persoonlijke zoektocht naar verzoening en heling na een jeugd met religieuze verdrukking en seksueel misbruik op latere leeftijd.

No bodies

Het werk van **Elke Desutter** dissocieert het lichaam zoals wij dat kennen. Het wordt letterlijk geobjectiveerd. Met verschillende huidtinten, lichaamsdelen en huidoneffenheden als basis, trekt ze het lichaam uit zijn bekende vorm en maakt ze een nieuw beeld. Ze onderzoekt imperfecties van het lichaam

Isabella Theys, *Middle Age Rage* (2022)

en de huid, vergroot ze uit en combineert ze tot een nieuwe *Body of Bodies*.

Ook **Atty Bax** isoleert lichaamsdelen. Ze maakt ze met kraaltjes en zachte stofjes in bont, pastel of felle kleuren tot grappige creaties als tasje of medaillons. Erotische objecten zien er bij haar net iets anders uit dan wat een doorsnee zoektocht op Google naar erotische kunst oplevert.

Alexi Williams Wynn onderzoekt de complexe relatie tussen leven en dood. Ze werkt met kadavers van dieren en gebruikt verschillende giettechnieken om vorm te geven aan de vormloze ruimten in het lichaam. Met *L'Amour organic*/*Garden of Transgression* creëert ze drie uiterst verleidelijke vormen, die zich presenteren als een openbloeiende bloem, een schelp of een vulva. **Sofie Muller** werkt eveneens met dood materiaal. In haar serie *Fungus Anatomicus* onderzoekt ze de wereld van schimmels en hun correlatie met de aard van de mens. Sinds 2015 verzamelt ze historische botanische paddenstoelmodellen. Met minimale ingrepen versterkt ze de gelijkenis tussen schimmels en menselijke genitaliën.

Laure Fôret gaat aan de slag met de huid als orgaan, als scheidingslijn tussen onze binnen- en buitenwereld. Met haar vijfde geborduurde tepel en roomwitte maagdenvlies, een zachte vulva in felrood textiel en zorgvuldig geslepen glas in huidskleur toont ze de tedere kwetsbaarheid van de vrouwelijke, lichamelijke begrenzingen. De *cosy somethings* van **Frauke Wilken** worden gereduceerd tot abstracte lichaamsvormen zonder identiteit. De huidkleurige, lang uitgerekte objecten zijn geslachtsloos en geven een onbehaaglijk gevoel. Ook **Edith Ronse** geeft de geliefden in *Embracement of imbalance* geen gezicht. Ze wil ons laten nadenken over de complexiteit van relaties waarin het soms moeilijk is om een evenwicht te vinden.

Het beeld van **Femmy Otten** *Zonder titel* toont een dwarssectie van het mannelijk onderlichaam, gevuld met een zee. Is de holte in dit mannenlichaam als een baarmoeder waarin het mannelijke en het vrouwelijke versmelten, als bron van alle leven? Ook **Semâ Bekirović** objecteert het lichaam. In haar video-installatie *The Radiance of Sensible Heat* zien we een hand sensueel

Robberto & Milena Atzori, *FREDDO* (2022) · © Emmanuel Crooy

bewegen over objecten uit het gipsdepot van de Rijksacademie in Amsterdam. Door het trage strelen en de overdracht van lichaams-warmte komen ze langzaam tevoorschijn.

FREDDO van het kunstenaarsduo **Robberto & Milena Atzori** toont een amalgaam van lichaamsdelen. Armen, benen, anonieme gezichten, borsten en rompen lijken innig verstrengeld te zijn. Zijn ze versmolten in extase? In de *Céphalopode Double* van **Hans Bellmer** vormen lijnen een erotisch spel van arabesken. Lichaamsdelen genieten zichtbaar van hun eigen contouren en gewaagde poses.

Ever lasting love versus het morbide

Liefde, lust en eros kunnen leiden tot vervreemding, onbehagen, vernietiging of nog dramatischer, tot de dood, de thanatos. *Première crucifixion* is op het eerste gezicht een poëtisch werk in zwarte inkt. **Selçuk Mutlu** toont hier de machteloosheid van het lichaam, een lichaam in overgave. Werd het gemarteld of verlaten? Is het moe na een dag werken? Of is het gewoon de lome vermoeidheid na een vrijpartij?

Met haar feministisch geïnspireerde werken neemt **Cheyenne Schiavone** ons mee in haar surrealistische dromen en nachtmerries. De dood, één van haar favoriete thema's, duikt op in de vorm van een schedel in haar

Suite Impérial Nyx. In de drie werken uit de serie *X-rays* van **Wim Delvoye** krijgt de fellatio een prominente rol. Tegelijk zijn de werken macaber met de zichtbare skeletten en schedels, zoals in de vanitasschilderijen van oude meesters.

De controversiële fotograaf **Joel-Peter Witkin** is een eerder koele minnaar van relaties en liefde, een afstandelijke observator. *Above the Arcade* en *Religion of Self Interest* zijn maar enkele van de voorbeelden van wat er tussen de seksen verloopt en misloopt. Witkin toont geen gepolijste of romantische beelden van liefde, maar duikt dieper in de donkere, rauwe en soms schokkende aspecten van relaties: eigenbelang, betekenisloosheid, vergankelijkheid, misbruik. Desondanks groeit er met de jaren een rode draad van mededogen en menselijkheid door zijn werk.

Sanam Khatibi verbeeldt extreem menselijk geweld in haar reeks *The Murders of the Green River*. Ze verwijst naar Gary Ridgway, de meest productieve seriemoordenaar in de Amerikaanse geschiedenis, die veroordeeld werd voor de brute moord op negentig vrouwen, waaronder vooral sekswerkers. Ridgway wurgde zijn slachtoffers en dumpte hun lichamen in beboste gebieden, meestal rond Green River. Hij keerde vaak terug naar dit landschap om geslachtsgemeenschap te

hebben met de rottende lichamen van zijn slachtoffers. *Wham Bam Miami Beach* van **Keith Haring** suggereert een vluchtige stoeipartij zonder blijvende gevolgen. Maar in plaats van een strandtafeel vol genietende lichamen trakteert Keith Haring ons op een apocalyptisch visioen. We zien een gloed van vlammen en ontuchtige demonen die mensen verslinden rond een veelborstig uitgemergeld paard. Eén ding staat vast: seksueel genot is hier een duivelse kwelling.

De titel van *Marie couche toi là* van **Romain Weintzem** verwijst naar de Franse uitdrukking die gebruikt wordt voor een gemakkelijk te krijgen meisje. Het werk krijgt ook letterlijk een seksuele connotatie. De speelse satijnen plooi vorm en het houten frame verwijzen naar het vrouwelijke geslachtsorgaan. Door het werk in de vorm van een kist te gieten, verwijst Weintzem naar de dood.

Sensueel textiel: van harde porno tot zachte borduursels

Textiel werd lange tijd niet gewaardeerd als kunstvorm. Het was een tweederangsambacht en traditioneel 'het speelveld' van de vrouw. Hier kwam de laatste jaren verandering in en ook in deze tentoonstelling krijgt het een rechtmatige plaats.

Peggy Wauters sloeg uren aan het borduren. Lieflijke tafereeltjes van bloemen, vogels of hertjes hoef je bij haar niet te verwachten. Ze ontleedt pornografische scènes pixel voor pixel en rijgt ze opnieuw aan tot een brief in een typemachine, een schilderij in een lijst of een foto op een laptop. Het expliciete wordt zachter, het ontrafelde wordt banaal. Net als Peggy Wauters doorprijkt **Marianne Csáky** met haar *Carved cutting boards* een typisch 'mannelijke' visie op seksualiteit en pornografie door te gaan snijden in typisch 'vrouwelijke' gebruiksvoorwerpen zoals broodplanken.

Het werk van **Ilke Cop** bevat elementen die traditioneel doen denken aan het vrouwelijke in de erotiek: de aanwezigheid van het (naakte) vrouwenlichaam, het decoratieve gebruik van satijn en zelfs het kleurgebruik. Ze gebruikt die conventies nét om ze onderuit te halen.

Bas Kosters verknijpte oude carnavalskostuums en textielprints van seksfoto's en maakte er grote knuffel- of sekspoppen mee.

Margret Eicher, *Embarkation to Kythera 2* (2023)
Galerie Michael Janssen, Berlijn

In een tijdperk van flitsende technologieën, grijpt **Margret Eicher** terug naar de traagheid van het maken van een wandtapijt. De titel van het werk *Embarkation to Kythera* verwijst naar Watteaus beroemde schilderij uit 1717. Margret Eichers bewerking is gebaseerd op een reclamecampagne van het modebedrijf Dolce & Gabbana. Ze voert androgyne individuen op omringd door tijger- en luipaardwelpen. De 'perfecte' lichamen van de modellen kijken elkaar niet aan. Ze lijken enkel te verlangen naar zichzelf. Ze zijn samen, maar eenzaam tegelijk.

In *KISS* (1994) borduurt **Maria De Grève** de kussen van een koppel op een postkaart die ze ooit kreeg van een geliefde, tot een zich eindeloos herhalend patroon. Die ene kus werd een *endless kissing*. Maskers zijn een steeds terugkerend thema in de carrière van **Christophe Coppens**. In zijn penismaskers, een creatie voor de tentoonstelling *50 Masks, Made in America*, reduceert hij de man tot zijn penis: links gedragen, rechts gedragen en in erectie.

De blotemensenbibliotheek

De letters van het alfabet zijn het voorwerp van een grenzeloze erotische fantasie. De Franse schilder en illustrator **Joseph Apoux** verwierf zijn grootste bekendheid met het *Alphabet pornographique*. Daarin combineerde hij de vorm van elke letter met sensuele, soms expliciete afbeeldingen. We zien

dames en heren, dames en dames en zelfs paters en nonnen in alle mogelijk combinaties en posities. Met zijn humoristische toon en gedurfd visuele stijl werd het alfabet van Apoux al snel een iconisch voorbeeld van erotische kunst in de belle époque.

In 1969 maakte **Anthon Beeke** 'het blote-meisjesalfabet', een speelse zwart-wit-choreografie met dartele meisjeslichamen. We tonen de foto's uit de originele gekartonneerde uitgave, samen met de 'making of' door fotograaf **Ed van der Elsken**. Dat ook vandaag nog steeds kunstenaars geïnspireerd raken door het erotisch alfabet bewijst het *Kama Sutra Alphabet* (2013) van **Malika Favre**. Ze animeerde subtiel haar letters in zwart, wit, geel en rood tot sensuele loops.

En is er een betere plek dan de kasteelbibliotheek voor 150 erotische (s)ex librisen? Oorspronkelijk was een ex libris een eigendomskenmerk dat in een boek werd geplakt, maar vanaf de 19de eeuw werden ex librisen echte verzamelobjecten. Jan Bruggheeman maakte een fraaie selectie uit zijn omvangrijke collectie. Het zijn stuk voor stuk pareltjes in de meest uiteenlopende stijlen, die net zoals de hele tentoonstelling de grenzen verkennen van lust, verleiding en verlangen.

Ongecompliceerde seksualiteit

In de Hollandse traditie van ongecompliceerde seksualiteit (denk aan de film *Turks Fruit*) portretteert fotografe en filmmaker **Lara Verheijden** haar onderwerpen op een open manier. Met humor en een subtiel gevoel voor erotiek zoekt zij de spanning op van alledaagse sensualiteit in de openbare ruimte. Ze maakte naaktkalenders voor steden als Amsterdam, Berlijn en Tokyo. In het kasteel tonen we de Lowlands-versie die ze maakte op een van de grootste muziekfestivals in Nederland.

Eenzelfde directheid kennen de vriende stellen van fotograaf **Ed van der Elsken**, één van zijn geliefkoosde onderwerpen. We zien hen vol levenslust: achteloos in de zomerse openlucht achter de stallen van een Hollands boerderijtje, in het openbaar in een café in Saint-Germain-des-Prés in Parijs of teruggetrokken in een anonieme hotelkamer.

Nooit hadden de 18de-eeuwse hertogen gedacht dat hun *maison de plaisance* ooit letterlijk in een lustoord zou veranderen. Noteer deze prikkelende date nu al in je agenda en laat je verleiden door *Les Liaisons Désireuses*. ■

VEERLE MOENS
Kasteel d'Ursel

LES LIAISONS DÉSIRESSES

Over lust, verleiding en verlangen

Van 26 mei tot en met 13 oktober 2024

Individuele bezoekers

Elke zon- en feestdag van 13 tot 18 uur
Toegang 14 euro · niet voor kinderen

Groepen – op weekdagen –

Toegang 14 euro p.p. + 80 euro voor de gids
(maximum 15 personen per groep)
Sluit af met cava, koffie/thee of Café Désir
in de spiegelzaal!

Voor meer informatie, reservatie of een programma op maat kan je terecht op www.kasteeldursel.be of 03 820 60 10

Wouter Valvekens © Tysje Severens

Op stap met de hertog

Via de monumentale poorten betreed je een oase van rust. Kom picknicken met zicht op het kasteel of speel op de uitgestrekte grasvelden. Wandelpaden leiden je langs waterpartijen en door oude dreven en met wat geluk zie je onderweg een eekhoorn, een roofvogel of een ree.

In onze wandelbrochure *Op stap met de hertog*, die je vindt in het poortgebouw, verneem je alles over de geschiedenis van het kasteeldomein.

Info
www.kasteeldursel.be

Concert met Edenwood Duo

Zondag 5 mei 2024 · van 11 tot 12.15 uur
 17 euro en kortingstarieven

Catherine Struys (gitaar) en Wouter Verduyts (cello) spitsen zich toe op nieuw repertoire. *Light Blue* is een verkwikkend programma, virtuoos en poëtisch. We horen werk van Kolosko, Mirto en Duplessy, componisten die waarschijnlijk geen belletje doen rinkelen, maar die omwille van hun frisse aanpak, heel toegankelijk zijn en knipogen naar de jazz of wereldmuziek. Ook werk van de jonge, talentrijke Belgische componist Erik Desimpelaere staat op het programma.

Info en reservatie
 CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Lifestyle Kasteel & Tuin

Vrijdag 17 mei t.e.m. maandag 20 mei 2024
 van 10 tot 18 uur · 8 euro

Tijdens het pinksterweekend ontvangen we de derde editie van *Lifestyle Kasteel & Tuin*. Meer dan honderd standhouders brengen je helemaal in zomerse sferen. Ben je nog op zoek naar inspiratie voor de aanleg van je tuin? Hou je van bloemen en planten? Of heb je interesse in decoratie en meubilair om je tuin op te smukken? Kom dan langs tijdens deze vierdaagse vol sfeer en gezelligheid.

Ook aan de fijnproever is gedacht. Er zijn lekkernijen als asperges, aardbeien, chocolade en honing te koop, of je kan genieten van een hapje en drankje ter plekke. Foodtrucks bieden zowel zoete als hartige gerechten aan. Er is ook randanimatie en je kan een mooie wandeling maken in het park.

Info en reservatie
www.kasteelentuin.be

Tentoonstelling *Les Liaisons Désireuses. Over lust, verleiding en verlangen*

Zondag 26 mei t.e.m. zondag 13 oktober 2024
 op zon- en feestdagen van 13 tot 18 uur
 (groepsbezoeken op weekdagen, na reservatie)
 14 euro · niet voor kinderen

Lees meer op pagina 10 tot 14.

Info en voorverkoop
www.kasteeldursel.be

Rondleidingen voor individuele bezoekers

Maandagen 27 mei, 24 juni en 29 juli 2024
 van 14 tot 16 uur · 20 euro (enkel rondleiding)
 of 34 euro (rondleiding en Café Désir)

Tijdens de zomer organiseren we rondleidingen voor individuele bezoekers door de tentoonstelling *Les Liaisons Désireuses. Over lust, verleiding en verlangen*. Hiervoor kan je individueel of met enkele personen inschrijven. Wij stellen dan zelf een groep van 15 personen samen en reserveren een gids. Wie dat wil, kan na de rondleiding afsluiten met een Café Désir (koffie en thee à volonté met een assortiment van zalige zoetigheden en prikkelende lekkernijen in de spiegelzaal).

Lees meer op pagina 10 tot 14.

Info en reservatie
www.kasteeldursel.be

Zomerbar

Van juni tot en met september 2024

Van juni tot en met september ben je opnieuw van harte welkom in de Zomerbar. Kom npraten over *Les Liaisons Désireuses*, uitrusten van een wandeling of fietstocht of gewoon genieten van een hapje en een drankje met zicht op het kasteel.

Concert met Wouter Valvekens

Zondag 2 juni 2024 · van 11 tot 12.15 uur
 17 euro en kortingstarieven

Dit programma reist van Chopins vroege jaren als concertpianist, tot zijn mature composities, die hij enkele jaren voor zijn vroegtijdige dood componeerde. Chopin is erin geslaagd om muziek te componeren die iedereen aanspreekt, omdat het aardse, menselijke thema's bevat: melancholie en hartzeer, maar ook onschuldige speelsheid en blijdschap.

Info en reservatie
 CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concert met Trio Malatya

Zondag 16 juni 2024 · van 11 tot 12.15 uur
 17 euro en kortingstarieven

Lees meer op pagina 6 en 7.

Info en reservatie
 CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Circus Ronaldo met *Sono Io?*

Vrijdag 28 en zaterdag 29 juni 2024 (van 20 tot 22 uur) en zondag 30 juni 2024 (van 17 tot 19 uur)
 22 euro en kortingstarieven

Lees meer op pagina 8 en 9.

Info en reservatie
 CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concert Jasper Erkens & Cookies And Cream

Vrijdag 12 juli · vanaf 18 uur · gratis

Na het succes van vorig jaar komt ook deze zomer één van de Zonnekloppers van de gemeente Bornem terug naar Hingene. Op vrijdagavond 12 juli is het kasteel het decor voor concerten van Jasper Erkens en Cookies And Cream en dj-sets van Noonbeat en Jeroen Delodder.

Info
www.bornem.be

Making of

De voorbije maanden is er stevig gewerkt in het kasteel. Tijdens de Europaweken ontvingen we honderden kinderen uit de lagere school en we organiseerden voor de twaalfde keer de internationale masterclass *La Primavera Pianistica*. Tussendoor werkten we naarstig verder aan de voorbereidingen van *Les Liaisons Désireuses*: de shortlist van de deelnemende kunstenaars werd afgerond, bruikleenovereenkomsten ondertekend en verzekeringen geregeld. We kozen een affichebeeld, brieften de vormgeefster, schreven de teksten voor de bezoekersgids en trokken de promotiecampagne op gang. Terwijl de laatste noten van de piano nog weerklonken in de hal, arriveerden de eerste transporten met kunstwerken, zodat ook de opbouw van start kon gaan. Tegen 26 mei zijn we helemaal klaar om jullie opnieuw warm te verwelkomen!

